

## Orientačné rozlíšenie PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA a VÝVINOVEJ DYSFÁZIE



**Niekedy** môže byť obtiažné odlišiť poruchu autistického spektra (PAS) od vývinovej dysfázie (VD).

Uvedené tabuľky sú len orientačné a v prípade potreby je nutné sa obrátiť na príslušných odborníkov.

**Jedinec totiž môže mať oboje ťažkosti** (napr. autista môže mať rečové problémy nad rámec autizmu, typu vývinovej dysfázie a jedinec s vývinovou dysfáziou môže byť autista).

**Diferenciálna diagnostika je nevhnutná.**

| PORUCHY AUTISTICKÉHO<br>SPEKTRA<br>(PAS)   | SLEDOVANÁ<br>OBLASŤ<br>↓<br>↔                         | VÝVINOVÁ DYSFÁZIA<br>(VD)   |
|--|---|---|
| Malý, vyhýbavý, niekedy „cez“. Dieťa je niekedy „mimo“ aj svojou myslou. <b>Mohol by a nemá dôvod.</b>   | <b>Očný kontakt</b><br>↔                              | Môže byť malý a vyhýbavý, ale z iných dôvodov – ako ochrana pred požiadavkami okolia, aby nemusel odpovedať, hovoriť. Alebo strach, že nebude rozumieť. <b>Chcel by, ale má prekážky.</b> Niekedy, naopak až odzera ako nedoslýchavý s cieľom zachytiť maximum informácií.  |
| <b>Menej bohatá.</b> Chudobnejšia mimika i gestá. Chýba spontánna, symbolická a sociálne napodobňujúca hra. Môže používať ruky druhého, keď niečo chce – skôr ako nástroj. <b>Často nerozumie správne sociálnej situácii, v ktorej nie sú potrebné slová.</b>  | <b>Neverbálna (neslovná) komunikácia</b><br>↔         | <b>V bezpečí veľmi sleduje</b> gestá druhých, odzera. Živo reaguje na pochvalu, ocenenie. Živý pohľad, gestikulácia, výraz úľavy a radosti, keď sa niečo podarí, keď pochopí. <b>Dobre vníma a vyhodnocuje sociálne situácie, v ktorých nie sú potrebné slová.</b>  |
| Chýbajú emočné reakcie na blízkosť druhých detí, <b>emocionálne plochejší, nevciťujú sa.</b> Nestoja vždy o ponúkanú pomoc, nechápu prečo. Môže byť podráždenosť, afekty. Možno využiť vizualizáciu, štrukturalizáciu. <b>Mohol by a nemá dôvod, záujem.</b> Chýba vzájomnosť.   | <b>Prežívanie</b><br>↔                                | <b>Sú schopní sa vcítiť, potrebujú blízkosť a oporu druhého.</b> Sú úzkosti. V nepohode, záťaži „vypína“ pozornosť, väčšinou sa sťahuje, obmedzí na minimum svoje prejavy. Niekedy maska úsmevu. Pomoc vítajú. Môže byť podráždenosť. Vizualizácia pomáha. <b>Chcel by, ale má prekážky.</b>  |
| Narušená, obmedzená možnosť plnej integrácie do širšej spoločnosti. <b>Nerozumejú úplne nášmu svetu,</b> unikajú do svojho. Nutná opora, sprevádzanie, pomoc – často celoživotná. <b>Nemôže, nemá dôvod.</b> Pôsobia niekedy ako nevychovaní, nedoslýchaví.  | <b>Sociálna oblasť</b><br>↔                           | Narušená, obmedzená možnosť plnej integrácie do širšej spoločnosti. Nerozumejú verbálnej komunikácii, nedokážu komunikovať, chybujú – sú ako cudzinci. <b>Chcel by a nejde to</b> – preto stresy, úzkosti, neurotizácia, úniky do rôznych problémov. <b>Nutná opora, sprevádzanie</b> – niekedy celoživotne. Pôsobia niekedy ako zanedbaní, neposlušní, nedoslýchaví.   |
| <b>Býva oneskorený vývin reči</b> (okrem AS). Keď je reč plne rozvinutá, je niekedy neadekvátne používaná, niekedy mimo realitu. Sú slovné echolálie, stereotypie – bez zjavnej príčiny, nemusia mať cieľ. Môže, ale nemá dôvod. Môže byť nezvyčajná intonácia, zafarbenie hlasu. <b>Býva narušená schopnosť udržať alebo iniciovať konverzáciu</b> – nemá dôvod, nerozumie súvislostiam alebo uniká do svojich tém. | <b>Reč v expresii = použitie, produkcia reči</b><br>↔ | <b>Vždy je oneskorený vývin reči. Vie, čo chce povedať, má snahu použiť reč, ale nejde to.</b> Echolálie a stereotypie sa môžu vyskytnúť z dôvodov overovania si, ako pomoc opakovaním. <b>Má cieľ, ale má prekážky. Chcel by a nemôže.</b> Množstvom, záťažou a časom výraznejšie zhoršenie kvality produkcie reči. Môže byť nezvyčajná intonácia, zafarbenie hlasu (niekedy akoby hovoril cudzinec). <b>Býva narušená schopnosť iniciovať alebo udržať konverzáciu, ale z iných dôvodov než pri PAS.</b> Na zadanú úlohu nereaguje alebo odpovie chybné preto, že nedokáže správne použiť reč a zle rozumie. <b>Vlastná produkcia z vnútorného podnetu býva kvalitnejšia, bohatšia.</b> |

|  |   |  |
|--|---|--|
| <p>Môže rozumieť aj bohatej reči, správne reagovať na slovné pokyny pokiaľ „chce“ <b>pokiaľ je v „reáli“</b>. Aj keď porozumel, použije echolálie, stereotypie.</p> <p><b>Zle vyhodnotí sociálny kontext reči, nerozumie zveličeniu, prirovnaniu.</b> Nemusí byť zrakový kontakt. Môže pôsobiť ako nedoslýchavý.</p> | <p><b>Reč v recepcii = porozumenie reči</b></p>  | <p><b>Chcel by a nemôže. Nerozumie obsahu predovšetkým abstraktných slov</b>, nepochopí plne obsah viet, i keď sa snaží. V bezpečí snaha zrakom veľa kontrolovať až odzerať, čaká na reakciu druhého – odhaduje, či splnil dobre. V záťaži malý zrakový kontakt, môže pôsobiť ako nedoslýchavý.</p> <p><b>Množstvom, časom a záťažou zhoršenie.</b> Potom „vypína“ pozornosť, pôsobí nezúčastnene, niekedy negativistický.</p> |
| <p><b>Väčšinou nutná celoživotná podpora, pomoc.</b> Väčšiu šancu vysokofunkční jedinci s normálnym intelektom. Dôležité je dobré rodinné zázemie. Vhodné štruktúrovať prostredie a čas. Špeciálne vedenie s odbornou starostlivosťou, <b>nácviky sociálnych zručností vrátane komunikácie.</b></p>                  | <p><b>Prognóza, pomoc</b></p>                    | <p><b>Dlhodobá starostlivosť – predovšetkým logopedická</b>, s väčšou šancou na kompenzáciu u jedincov s dobrým intelektom, dobrým rodinným zázemím, miernejšími ťažkosťami. <b>Niekedy nutná podpora, sprevádzanie, „tlmočník“.</b> Špeciálne vedenie s odbornou starostlivosťou.</p>   |